

A lengyel könyvtáros és szaktájékoztató szakma válsága

Felmérések és megfigyelések egyaránt tanúsítják, hogy Lengyelországban a könyvtáros és szaktájékoztató szakma mély válságot él át. Nincs becsülete a szakképzettségnek, az újonnan végzettek kerülnek a könyvtári alkalmazást, a megürülő státusokat alkalmatlan személyekkel töltik be, illetve ellenkező véletel mutatva: színekúra álláshe-lyek (lehetőleg vezetői státusok) létesülnek külön-féle „jó ismerősök” és sikertelen politikusok száma-ra. Ennek következtében a könyvtárak és tájékoztatói központok szolgáltatásai mind színvonalat-lanabbá válnak, s tovább csökkentik az irántuk megnyilvánuló, amúgy is meglehetősen szerény igényeket.

A nagy tudományos gyűjtemények személyzeti helyzete a legelkeserítőbb. Egy reprezentatív-nak mondható szondázás szerint teljes személyzetük-nek csak alig 5%-a végzett egyetemet vagy főisko-lát, a könyvtáros-informatikus szakképzettségűek aránya 21% körüli. A felsőfokú végzettséggel ren-delkezőknek mindössze 5,6%-a ismer valamilyen idegen nyelvet.

A szóban forgó válságnak exogén okai (a len-gyel kutatás és fejlesztés „olyan, amilyen”) és en-dogén – szakmán belüli – okai egyaránt vannak. S ez utóbbiak jóval súlyosabbak, mint közkeletű megítélésük. Ráadásul a szakma válsága hosszú idő óta tart, és mindegyre mélyül, miközben a helyzet javítására egyetlen érdemi kísérlet sem történt. Csupán belső morgolódások hallatszanak az alacsony bérek, az elégtelen társadalmi presztízs, a társadalom igénytelensége miatt, pedig e „holtpontról” való elmozdulás csak a szakma társadalom előtti megjelenésének és szereplésé-nek intenzív erősítésétől remélhető.

A pozitív változások előfeltétele, hogy a szak-ma megszervezze önmagát. Olyan erőteljes könyvtárosi és szaktájékoztatói reprezentáció ki-

alakítására van szükség, amely partnerként képvi-selné megbízóit a munkáltatók és a hatóságok előtt, nevükben tárgyalna és hagyja jóvá kollektív megállapodásokat, megfelelő, alkalmazási „kiska-pukat” lehetőleg nem hagyó jogszabályokra tenne javaslatokat, más szóval: a szakma szakszerve-zetének funkcióit látná el.

Hogy miként jöjjön létre ez a szakszervezet, annak több útja-módja kínálkozik. Így pl. a Lengyel Könyvtárosok Egyesülete láthatná el a szakszervezeti feladatokat, vagy esetleg valamilyen más meglévő képződmény, mondjuk: a könyvtáros-egyesület tudományos könyvtári szekciója. Ám ha a szakmának úgy tetszik, akár vadonatúj szerveze-tet is lehet kreálni e célra.

A plauzibilis megoldást mindenképpen a szak-mának kellene magából „kiizzadnia”. Az előkészítő munkálatok elvégzésére célszerű volna egy olyan testületet létrehozni, mint a „Tekintélyesek Taná-csa”, a „Vének Tanácsa” vagy a „Könyvtáros Szak-ma Káptalanja”. Ui. jó adag bölcsesség kell a hely-zet hűvös elemzéséhez és a tennivalók konkretizá-lásához.

Ha az említett kezdeményezések elmaradnak vagy megfeneklenek, akkor – mondja a referált cikk szerzője – „még hosszú ideig fogunk vitat-kozni a szakma zsugorodó rangjáról, az alacsony bérekről, a szakképzett munkatársak pályaelha-gyásáról, a személyzeti stb. nehézségekről, mi-közben, mint eddig is, mindvégig hiányozni fog ésszerű javaslatunk címzettje és megvalósítója”.

WOŁOSZ, J.: Bibliotekarz – zawód z jaką przyszło-scią? = Bibliotekarz, 1. sz. 1997. p. 2–7./

(Futala Tibor)

Helyzetkép a szlovák tudományos és szakkönyvtárakról

A könyvtárügy fejlődését Szlovákiában is az 1919. és az 1959. évi csehszlovák könyvtári tör-vény orientálta. A bársonyos forradalmat és Szlo-vákia önállósodását követően kibontakozott és mindig tovább bontakozó kapitalisztikus fejlődés az 1959. évi törvény „de jure” ugyan még nem, „de facto” azonban már hatályon kívül helyezte. Az új törvény mint „Luca széke” készül, s így tartósan „exlex” állapot jellemző e szomszéd állam könyv-

tár- és tájékoztatásügyére is. Ennek volt egy gyors változásokat előidéző szakasza, amely napjaink-ban a „tartós ideiglenesség” állapotába ment át. Róla ad helyzetképet az a dolgozat, amelynek itt csak a tudományos és szakkönyvtári vonatkozá-sait referáljuk.

A Szlovák Köztársaság központi könyvtárának szerepkörét egy új keletű törvényi szabályozás a *túrócszentmártoni Szlovák Nemzeti Könyvtára*